

קול יהודי

פנינים יקרים מלוקטים מספר קול דודי עה"ת ומועדים מאת הרב"ג רבי דוד פראג' שליט"א
נשיא ההתאחדות קהילות החרדים בעיר הבירה לונדון יב"ו

מתוך הקדמה – קול דודי מס' כריתות

והנה זה כבר שנים שהספר מונח אצלי בכתבים ולא העזתי בנפשי להדפיסו ולהפיצו עלי חלד
עד שבער"ה נפלה עט"ר ונפטר עלי אבא מארי

מהר"ר יהודה לייביש פראג ז"ל באופן פתאומי בערב סוכות תשכ"ח

וגמרתי אז בלבי להקים מצבה לזכרו בהוציא לאור עולם הספר הזה
ואני תפילה לשוכן מרומים שיהיה בזה זכות והעלאת לנשמתו אכ"ר

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו'
למען ידעו דורותיכם כי בסוכות
הושבתי את בני ישראל וגו'

בגמ' סוכה דף י"א ע"ב
ובשו"ע או"ח סי' תרכ"ה
מבואר שהסוכות הן ענני
הכבוד ופירשו המפרשים

שאף שהעננים התחילו בניסן נקבע החג בתשרי שהימים קרים וניכר שיוצא
מדירת קבע לדירת ארעי לשם מצוה משא"כ בניסן שנוה לישב בחוץ ע"י בספר
הסוכה בשם המהר"ל והאבן עזרא.

אלא דצ"ע מגמ' ע"ז דף ג' ע"א שלעתיד לבוא יתן הקב"ה לאומות העולם
מצות סוכה ויוציא חמה מנתיקתה והם יבעטו בה הרי שנסיון הסוכה הוא בחום
ולא בקור, וי"ל שעיקר הנסיון הוא לעמוד בהסתר ובסתירות הנראות בהנהגת
הקב"ה ולהישאר נאמנים באמונה ובעול מלכות שמים ומדה זו ירשו ישראל
מאברהם ויצחק בעקידה שאף שהובטח לאברהם שזרעו יהיה כחול הים נצטווה
לשחוט את בנו יחידו ולא התרעם, וכן אומות העולם יודעים שחשיבות הסוכה
בתשרי היא מחמת הקור וכשיראו שהנסיון הוא דווקא בחום יבעטו בה שאינם
עומדים בסתירה ובהסתר משא"כ ישראל.

ולכן אולי קוראים בחוה"מ סוכות בפרשת כי תשא שבה ביקש משה
הודיעני נא את דרכיך ופירשו חז"ל בברכות ז' ע"א ששאל מדוע צדיק ורע לו
ורשע וטוב לו כי עיקר הנסיון הוא כשצדיק מקיים את המצוות ואעפ"כ רע לו
כאילו ח"ו אין מנהיג לבירה ואין קיום להבטחות התורה ובכל זאת נשאר נאמן
באמונתו.

בסוכות תשבו וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו'.

בפרי צדיק הקשה למה בכל מקום כתוב לשון זכירה אצל צייצית למען תזכרו
את מצות וגו' לגבי מצה למען תזכרו את יום צאתך וגו' וכאן אצל סוכה כתוב
למען ידעו וגו' לשון ידיעה שהוא לכאורה חזק יותר ע"ש בדבריו ואולי יש לומר
עוד דשאני אצל צייצית ומצה שאין המצוה מחזרת את המקיים אותה למצב
שמוטל עליו לזכור אלא המצוה הוי סימן זכרון על הדבר דע"י מצות צייצית נוכל
לזכור שיש תרי"ג מצוות וע"י אכילת מצה נוכל לזכור שהיינו עבדים משא"כ כאן
בסוכה על ידי הישיבה בסוכה אפשר להרגיש ולדעת אותו מצב ממש שהיו
שורין בו אז אבותינו במדבר שגם הם בצאתם ממצרים ישבו בסוכות ממש ולר"ע
או תחת סכך של ענני כבוד לרא"ע סוכה דף י"א ע"ב והיו יותר מסימן זכירה
אלא ידיעה ממש דכשאנו יושבין בסוכה אנו דומים לגמרי לאבותינו כשהם ישבו
בסוכות שלהם

בסוכות תשבו שבעת ימים וגו' למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי וגו'.

ע"י ב"ח ומג"ח סי' תרכ"ה דמהאי קרא יש לדייק דבקיום מצות סוכה צריך
לכוין ולזכור שהושיב הקב"ה אבותינו בסוכות כשיצאו ממצרים.

והנה בגמ' סוכה דף י"א ע"ב פליגי בזה תנאי ר"א ס"ל דהני סוכות של
מדבר היו ענני כבוד ור"ע ס"ל דעשו להם סוכות ממש ובשלמא לר"א ניחא דבעי
זכירה לנס זה של ענני כבוד אבל לר"ע מה מעליותא איכא בזה כ"כ אם הם עשו
סוכות שיצטרך לעשות לזה זכירה לדורות וע"ש בט"ז שכבר העיר מזה ואולי
י"ל דאדברה היא הנותנת דבעינן לזכור שהם עשו סוכות בטורח עצמם ולא היה
בזה שום נס שלא קבלו שום שמירה אחרת מן השמים להגן מחום וממטר ואע"פ
שיצאו ממצרים תוך נסים גדולים וגלויים מ"מ במדבר הוצרכו לעשות סוכות
לעצמם ללמדך דאפילו אם נהנה אדם באיזה ענין מסיעתא דשמיא מיוחדת אין
לו לסמוך שימשך הדבר תמיד אלא ידע דהקב"ה יעזור לו כל היכן דאינו יכול
לעזור לעצמו אבל אם ע"י השתדלות יכול לעזור לעצמו צריך להשתדל ולא
לסמוך על נסים וזה הוא הלימוד לדורות בזכירת סוכות של מדבר.

ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון (תהילים ע"ז ג').

שלם היינו ירושלים והשם שלם הוא השם שנתן לה מלכי צדק מלך שלם
וירושלים הוא ציון יראה שלם כדמבואר במדרש ב"ר נ"ז ט"ז וי"ל דכוונת
הפסוק היא דכל ששמה היה עדיין רק שלם כפי שנתן לה מלכי צדק ועדיין לא
צורף לה שם יראה שנתן לה אאע"ה שאמר בהר"י יראה ונכדאיתא בפס"ז פרשת
וירא כ"ב י"ד דמלכי צדק קרא לה שלם ואברהם קרא אותה יראה לפיכך נקראת

ירושלם על שם שני צדיקים
אלון עדיין היתה השראת
השכינה שם בבחינת סוכה
דירת ארעי ולא בבחינת מעון
דירת קבע ודירת קבע היתה
אז בציון ורק אחרי שבא
אאע"ה וחדש בה ענין יראה
וזכה בזה לכל דורותיו באה

השכינה מציון לירושלם ונעשה שם השראת השכינה קבועה

**בגמ' ע"ז ג' ע"א מצוה קלה יש לי וסוכה שמה וכו' כל אחד ואחד וכו' ועושה סוכה
בראש גגו וכו' והקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט
בסוכתו ודצא.**

נראה דהא דנתנסו האומות דוקא במצות סוכה ה"ט שיש חידוש במצות
סוכה שאינו נמצא במצוה אחרת שהקב"ה נתן לנו מצוה ולפעמים מעכב בעדנו
מלקיימה דאם ירדו גשמים או זורחת חמה חזקה שמצטער טובא אינו יכול לקיים
המצוה וקורה הדבר שהקב"ה יוריד גשם או יוציא חמה להראות שאינו מרוצה
בקיום המצוה על ידינו וכדאיתא במתני' דסוכה כ"ח: למה הדבר דומה לעבד
שבא למזוג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו ובאמת נסיון גדול הוא באמונה
ודמי לנסיון של אאע"ה בזמן העקידה שנראה כאילו יש כאן סתירה בהנהגה
ובצווי שלפניו וע"כ דוקא במצוה זו הוא דנבחננו אה"ע דאע"ג דיכולים לקבל
צווי אבל אינם יכולים להשתעבד כ"כ שאפילו אם יראו סתירות וקושינות עדיין
ישארו בתומתם

**בגמ' ע"ז דף ב' ע"ב לעת"ל יבאו אומות העולם לטעון לפני הקב"ה דגם הם רוצין
לקבל שכר על שבנו שווקים ומרחצאות וגו' והכל כדי שיתעסקו ישראל
בתורה וכו'. וישיב להם הקב"ה שוטים שבעולם בניתם שווקים להושיב בהם וזנות
וכו'.**

ויש להבין מה סברו אומות העולם וכי יטענו שקר לפני הקב"ה היודע
מחשבות ונראה דס"ל מצוות אינן צריכות כוונה ולכן אף שלא נתכוונו לטובת
ישראל מ"מ עשו דברים שסייעו להם לטעון בתורה והשיבם הקב"ה דאדברה
כל בנייניהם היו להרבות עבירה וטומאה והפריעו לישראל ולא סייעו להם כלל
ושבו ביקשו שיתן להם מצוה לנסותם ונתן להם מצוה קלה של סוכה וכל
אחד בנה סוכה בראש גגו והקדיר עליהם חמה וכל אחד בעט בסוכתו ויצא ואף
שמצטער פטור מ"מ לא היה להם לבעוט כמבואר בע"ז ג' ע"א וע"ב ויש להבין
מדוע נענשו על הבעיטה

וי"ל ע"פ הגמ' ותוס' ב"ר דף ד' ע"א דישאל הנותן צדקה על מנת שיחיה
בנו נקרא צדיק גמור שאף אם לא נתמלאה בקשתו אינו תוהה על הראשונות
משא"כ עכו"ם שתוהה על הראשונות וכך גם כאן הם רצו עולם הבא מחמת
הטוב שבו והיו מוכנים לקיים מצוות כדי לזכות בו אבל כשראו שקיום המצוה
כרוך בצער בעטו בה ואינם רוצים לא במצוה ולא בשכרה שלדעתם אין השכר
כדאי כנגד הצער ונמצא שתהו על עצם קבלתם מעיקרא ולכן נענשו.

**בגמ' סוכה דף מ"ח ע"ב הנהו תרי מיני חד שמיא ששון וחד שמיא שמחה אמר ליה
ששון לשמחה אנא עדיפנא מינך דכתיב ששון ושמחה ישיגו וגו' אמר ליה שמחה
לששון אנא עדיפנא מינך דכתיב שמחה וששון ליהודים אמר ליה ששון לשמחה חד
יומא שבקך וששון פרוזנקא דכתיב כי בשמחה תצאו אמר ליה שמחה לששון חד
יומא שבקך ומלו כך מיא דכתיב ושאתם מים בששון**

בדרך דרוש י"ל דניסוך המים מרמז לתורה כדכתיב הוי כל צמא לכו למים
ואם הוא חובת היום הרי התורה חשובה בפני עצמה ואם הוא חובת הקרבן הרי
היא טפלה למצוה המעשית וכעין ספק הגמ' בסוף פ"ק דקידושין אם תלמוד
גדול או מעשה גדול עד שנענו כולם תלמוד גדול שמביא לידי מעשה אמנם ע"י
בתוס' שם וברש"י ב"ק י"ז ע"א דהיינו בתלמוד דרבים אבל ביחיד מעשה גדול
דמי נתלה במי.

ובזה מובן למה מנסכים מים דווקא בסוכות דכיון שמקריבים שבעים פרים
כנגד שבעים אומות מראים שעיקר העולם בשביל ישראל שלהם ניתנה התורה
המרומוזת במים.

ובזה יתפרש מאמר הגמ' שששון סבר שהמעשה עיקר וכשיטת רש"י שלמד
מושאתם מים בששון דבעינן תקיעות ולא מי מעיין משום שניסוך המים דומיא

דניסוך היין ושניהם מחמת הזבח ואילו שמחה סבר שהתלמוד עיקר ושניהם נקראו מינים משום שבאמת בעיני תרומתו והם החשיבו רק אחד מהם וזה שאמר ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושויך פרוונקא היינו שכל חשיבות התורה לשמש את המעשה שהרי תלמוד מביא לידי מעשה ומי נתלה במי והשיבו שמחה חד יומא שבקוך ומלו כך מיא היינו שכל חשיבות המעשה היא שעל ידו זוכים להתמלא בתורה.

עוד אמר ששון לרבי אבהו עתידיתו דתמלו לי מיא לעלמא דאתי היינו שלעיתים יראו חכמי התורה שתורתם משמשת את המעשה והשיבו רבי אבהו אי הוה כתיב לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכיה דהווא גברא משוינן ליה אנשי כנסת הגדולה והתנאים ולכן בראשון היה המזבח אטום כתורה שבכתב בתורה.

ע"י זבחים דף ס"א ע"ב דכשעלו בני הגולה הוסיפו על המזבח ארבע אמות והוסיפו בו שיתין דמעיקרא סברו מזבח אדמה היה אטום באדמה ולבסוף סברו שתייה כאכילה ומזבח אדמה היינו שיהא מחובר באדמה ולא יבנו על גבי כיפין או מחילות, ו"ל דמקדש ראשון כנגד תורה שבכתב שהרי משרב פסקה הנבואה בנביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי ומקדש שני כנגד תורה שבעל פה אנשי כנסת הגדולה והתנאים ולכן בראשון היה המזבח אטום כתורה שבכתב שאין בה הוספה גרעון או נקב וכל אותיותיה ספורות ומנויות אבל בשני יכולים

להיות בו שיתין שהם נקבים והוספות ובלבד שיהא על קרקע אטומה ולא על גבי כיפין כתורה שבעל פה שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כבר ניתן למשה מסיני וצריך להיות בנוי על יסודות תורה שבכתב.

ומעתה ניחא לתוס' דבמקדש שני השיתין כמזבח וכיון שניסוך המים הלכה למשה מסיני והיינו תורה שבעל פה בחינת מקדש שני שפיר מתנסך לשיתין משא"כ לרש"י דניסוך המים מתורה שבכתב בעי לנסך על גוף המזבח שכבר היה במקדש ראשון בחינת תורה שבכתב.

בפרשת אמור הקדימה תורה מצות ארבעת המינים לפני מצות סוכה.

ולכאורה תמוה דהלא חיוב סוכה קודם שמתחיל בתחילת הלילה ואילו מצות ארבע מינים זמנה רק ביום ורואין דהמשנה במסכת סוכה הקדימה באמת דיני הסוכה בשני פרקים הראשונים והמתנה עם דיני ארבעת מינים עד פרק שלישי והיה נראה ליישב דבתורה שבכתב שניתנה יחד עם הקמת המשכן שלולב ניטל מה"ת במקדש כל שבעה ויש בו ז' מצות חיוביות מש"ה קדם לסוכה שמצוה חיובית שלה רק ליל ראשון של חג דשאר כל הימים הוי רק מצוה קיומית ואיסור לאכול חוץ לסוכה אבל המשנה בספירה רבי שהיה לאחר החורבן שמא גם מצות לולב אינה אלא יום אחד מה"ת בזה הקדים באמת לעסוק במצות סוכה וזמנה כבר בלילה לפני מצות לולב שזמנו רק ביום.

בענין ניסוך המים

קרבן התמיד, אלא חובת היום. עוד הביא שם בשם הגר"ח, שיתכן כי הדבר תלוי במקור שממנו למדים את עיקר דין ניסוך המים. אם למדים אותו מן הכתוב ונסכיה", כהני תנאי שבמסכת תענית ב' ע"ב, הרי שבכתוב הוקשו ניסוך המים וניסוך היין, ומשמע שכשם שניסוך היין בא מחמת הזבח, כך גם ניסוך המים הוא חובת הזבח. אבל אם עיקר דין ניסוך המים נלמד מהלכה למשה מסיני, אפשר שאינו דין בקרבן אלא דין מיוחד של היום.

ה

וע"י זבחים [דף ק"י ע"ב], דמשמע שנחלקו אמוראים אם הוא דאמר רבי אליעזר במשנה שם, שהמנסך מים בחוץ חייב, אתיא לכו"ע, או רק לרבי עקיבא שלמד ניסוך המים מן הכתוב ונסכיה", וי"ל דפלוגתאם תלויה בחקירה זו אם ניסוך המים הוא חובת הקרבן, חייב עליו בחוץ כמו על ניסוך היין, אבל אם הוא חובת היום, אינו נחשב כדין קרבן ואין חייבים עליו בחוץ.

ומעתה יובן, דאם שיטת התוס' היא שניסוך המים בא מחמת היום, אין הכרח שהמים יבואו על גבי המזבח, וגם ייתכן שצריך להביאם דווקא ממעיין. שהרי כל דינו נלמד מהלכה למשה מסיני, והכתוב ושבתם מים בששון הוא מדברי נביא, והיינו שהיתה הלכה למשה מסיני, ובא ישיעה והסמיכה על הכתוב, כדאשכחן בכמה דוכתי.

אבל רש"י והרמב"ם ס"ל שדין ניסוך המים כדין ניסוך היין, שהוא בא מחמת הקרבן. וכשם שניסוך היין אינו צריך לבוא ממעיין, כך ניסוך המים כשר גם במי בור, וכשם שניסוך היין צריך להיות על גבי המזבח, כך גם ניסוך המים.

ובזה מתורץ קושיית המנחת חינוך במצוה ש"כ על דברי הרמב"ם בפ"י ה"ז מהל' תמידין ומוספין. הרמב"ם מפרש את דברי המשנה בסוכה אם עירה של יין לתוך של מים, שאין הכוונה שעירה את ניסוך היין לתוך הספל המיועד למים, כפשוטו לשון המשנה, אלא שעירב את המים והיין יחד.

והקשה המנחת חינוך, שהרי נעשה בכך יין מזוג, ומבואר בב"ב [דף צ"ז ע"ב] שאינו ראוי למזבח. וגם ידי ניסוך המים לא יצא, שהרי אם נתערבו תרי מים בחד יין – וכל שכן חד יין בתלת מיא – דינו כיוין.

ולחנ"ל ניחא, אם המים באים מחמת הזבח, כפי שיטת הרמב"ם, הרי שגם המים נחשבים עולין כמו היין. וקיי"ל כרבנן, החולקים על רבי יהודה וסבורים שעולין אינם מבטלין זה את זה, כשם שדם הפר אינו מבטל את דם השעיר. חשיבותם כעולין מונעת את מציאות הביטול, ונמצא שאין המים טפלים ליין, וממילא אין התערובת נחשבת יין מזוג.

מתוך קובץ תורת הבית (לונדון תשס"ח)

ושיטת התוס' היא גם שיטת הרשב"ם [ב"ב דף ע"ט ע"א] כל הראוי לבדק הבית ואינו ראוי למזבח מועלין בו, וכגון בור מלא מים ואשפה מלאה זבל. הרשב"ם מפרש שמי הבור אינם ראויים לניסוך המים, משום שמים מכונסים פסולים לניסוך ובעיני דווקא מים חיים.

ולכאורה שיטת הרשב"ם מחודשת יותר משיטת התוס', שהרי כותב שמי בור פסולים לניסוך המים. ותמוה מנא ליה דין פסול, דאם נלמד מן הפסוק ושבתם מים בששון, כדמשמע בסוכה, הרי זה פסוק בספר ישיעיה ודברי נבואה, וקשה לומר שממנו למדנו פסול בגוף המים.

וראיה לכך מדברי השיטה מקובצת בב"ב שם, שהקשה על פירוש הרשב"ם דבעינן מי מעיין היאך שנינו במשנתנו בסוכה, שאם נתגלו המים או נשפכו בשבת, לוקחים מים מן הכיור, והלא מי הכיור אינם מי מעיין, ונשאר בצ"ע.

וע"י בריטב"א בסוכה שמפרש שלא היו לוקחים את המים מן הכיור עצמו, אלא דרך הכיור היו נוטלים ממי הים שעשה שלמה, אשר באו ממעיין עין עיטם שמתחתיו, עיי"ש.

והנה, הרמב"ם [פ"ה ה"א מעילה] מביא הדין שכל הראוי לבדק הבית ואינו ראוי למזבח מועלין בו, לא הזכיר בור מלא מים, אלא רק אשפה מלאה זבל. וכבר הנייר בזה התו"ט בב"ב פ"ה ס"א.

ואפשר לומר דס"ל להרמב"ם שלהלכה שפיר דמי לקחת מי בור לניסוך המים, וממילא הם ראויים למזבח, וכפשוטו משנתנו בסוכה שהיו לוקחים ממי הכיור. משום כך השמיט הרמב"ם את בור המים מאותם הדברים הראויים רק לבדק הבית ואינם ראויים למזבח. ולדברינו נמצא שהרמב"ם ורש"י שווים בשיטתם בשני עניינים האחד, דבעינן שהנסכים יבואו על המזבח קודם שירדו לשיתין, והשני, שאין צורך דווקא במי מעיין. ובשני עניינים אלו נחלקו עליהם התוס'.

ד

בשו"ת אבני נזר [או"ח ח"ב סי' תצ"ה] דן בדין ניסוך המים, אם הוא חובת היום או חובת הקרבן. והביא מדברי הריטב"א בשם הרמב"ם בסוכה, דס"ל שהוא חובת היום.

וכן דן בזה הגרי"ז [מנחות דף ט"ו] והביא מהירושלמי בפרק לולב וערבה, דבעי ריש לקיש מרבי יוחנן אם ניסוך המים שהקריבו לפני הזבח, או שהקריבוהו בלילה, כשר, ופשט לו דכשר. ומכאן הוכיח שניסוך המים אינו חובת הזבח, כניסוך היין של

א

במתני' במתני' סוכה [דף מ"ח ע"ב], דשני ספלים היו על המזבח, ובהם היו מנסכים את ניסוך היין וניסוך המים. רש"י מפרש שהנסכים היו יורדים דרך נקבי הספלים על גג המזבח, ומשם דרך נקבים אחרים אל השיתין, ואילו התוס' מפרשים שהיו יורדים מן הספלים מיד לשיתין. ויש לעיין ביסוד פלוגתאם.

והנה, לעיל [דף מ"ח ע"א] הקשו התוס', היאך היו ממלאים את מי הניסוך בצלוחית של זהב ומנסכים אותם לתוך ספלים של כסף, והלא בלחם הפנים נקטינן דמעלין בקודש ואין מורדין. ותירצו, שהספלים היו חלק מן המזבח ולא נחשבו ככלים, וממילא לא שייך בהם דין מעלין בקודש, שלא נאמר אלא בכלים.

ומעתה י"ל דלכו"ע בעינן שהנסכים יבואו על המזבח. התוס' לשיטתם, דכיון שהספלים עצמם הם חלק מן המזבח, יכולים הנסכים לירד מהם מיד לשיתין. אבל רש"י, המצריך שמהספלים יבואו תחילה על גג המזבח ורק אחר כך ירדו לשיתין, נראה דס"ל שהספלים אינם חלק מן המזבח אלא כלים בפני עצמם. אלא דא"כ תיקשי עליו קושיית התוס', דהוי מוריד מקדושת צלוחית של זהב לספלים של כסף. וי"ל בדעת רש"י, דכיון שהספלים אינם בעלי קיבול, וגם מקומם אינו נחשב כמקום הראוי לניסוך – ואפשר דמשום כך גופא הצריך שהנסכים יבואו על גג המזבח – ממילא אין בזה משום מוריד בקדש.

ב

ברמב"ם [מעשה הקרבנות פ"ב ה"א] כתב שמנסכים על היסוד, ומשם יורד הניסוך לשיתין. והראב"ד חולק עליו וכתב שאינו מנסך על היסוד אלא על הספלים. אולם בתמידין ומוספין [פ"ה ה"ז] פסק הרמב"ם עצמו שמנסך ניסוך המים לספלים, ומשם יורד לשיתין.

והלחם משנה [מע"ה ק] מתרץ, דלעולם מנסך לתוך הספלים, ומהספלים יורד הניסוך ליסוד ומשם לשיתין. ואף שהלחם משנה עצמו מצדד בשיטת הרמב"ם היא כשיטת התוס', נראה יותר דאדרבה, הרמב"ם ס"ל כרש"י, שהניסוך אינו יורד מיד מן הספלים לשיתין אלא עובר דרך היסוד ואילו מדברי הראב"ד נראה שמן הספלים הוא יורד מיד לשיתין.

ג

בגמ' [סוכה דף מ"ח ע"ב] מנא הני מילי אמר רב עינא דאמר קרא ושבתם מים בששון, רש"י מפרש דמנא הני מילי שצריך תקיעות ותורעות בשעת מילוי המים לניסוך, והלימוד הוא מלשון בששון, שתורעת השופר היא סימן של ששון.

ואילו התוס' מפרשים דמנא הני מילי שצריך לקחת את המים מן השילוח, שהוא מעיין, והלימוד הוא מלשון ממעיני הישועה, דבעינן דווקא מי מעיין.

מרת רבקה ב"ר אליהו לעזוי דרייפוס ע"ה

נלב"ע שמיני עצרת תשס"ז